

Nr 262.

Av herr **Osberg**, *angående ändrade grunder för den statsunderstödda egnahemsläneverksamhetens organisation.*

Under de nu rådande brydsamma förhållanden, som den största delen av vårt folk har att kämpa emot, tränger sig osökt den tanken fram, hur skola vi kunna på lämpligaste väg komma fram till ett något så när skapligt jämviktsläge folken emellan, beträffande utkomstmöjligheter. En sådan tankeställare kan den enskilde icke komma ifrån, och långt mindre ledamöter av regering och riksdag.

En av de största svårigheterna att bemästra är och förblir för lång tid framåt arbetslösheten. Under förberedelserna till världskriget fick industrin ett onaturligt uppsving, vilket hade till följd, att ett allt för stort procenttal av folket sökte sig in på denna förvärvsbana. Företagare voro även i stånd att giva en god lön för i industrin utfört arbete. Under pågående världskrig nåddes kulmen av forcering, för att så hastigt som möjligt få fram nödvändighetsvaror. Denna omständighet tvingade fram alla till buds stående medel, och det verkningsfullaste av dessa medel blev rationaliseringen; mångtusens skarpa hjärnor sattes i forcerat arbete för att upptäcka alla möjliga metoder, både vetenskapliga och mekaniska, i syfte att få fram den största möjliga produktion med den minsta möjliga mänskliga arbetskraft, och det eftersträfvade målet nåddes snabbare än någon kunnat ana. Resultatet av detta hastiga uppsving i det eftersträfvade syftet står kvar, men vad som saknas är nödvändigheten av och efterfrågan på sådana alster, som snart sagt i vilket tempo som önskas kan framställas.

Att närmelsevis få alla i vårt land befintliga industriarbetare sysselsatta inom sina fack torde numera ingen tro på — och inte torde de önskemål, som blivit uttalade i Amerikas Förenta Stater, om att stoppa maskinerna kunna förverkligas. Under sådana förhållanden står man inför frågan, vad är att göra? Svaret kan näppeligen bli något annat än att vi måste pröva de naturliga grundbetingelserna, och dessa äro: tillbaka till jorden i den omfattning som kan anses lämplig.

Om vi äro på det klara med, att industriarbetarantalet är för stort inom landet, måste vi gå in för den åtgärden att överföra lämpligt antal till annan näringsgren, och då har man knappast annat att bjuda på än jordbruk, trots att förhållandena där icke äro ljusa. Men fakta stå kvar, att grundbetingelsen för människans existens är jorden.

Arbetslösheten stiger och miljonanslagen för dess bekämpande likaledes. Vore inte då skäl uti att använda en avsevärd del av de miljonanslag som beviljas till bildande av jordbruksegnahem, för att genom denna åtgärd minska

de arbetslösas antal. Om vi använda huvudparten av anslagen till vägbyggnader, har man därmed icke möjlighet att i någon avsevärd grad för framtiden reducera de arbetslösas antal. Det torde vara en klok åtgärd att skaffa bostäder och jord under drägliga villkor åt sådana som äga förutsättning att kunna sköta ett mindre jordbruk. Det synes mig som ingen annan utväg står till buds och skulle mot all förmodan industrin blomstra upp i den omfattning, att industrifolkets nuvarande numerär behövdes, hade ingen olycka inträffat, därför att man skaffat dem bostäder och ett mindre jordbruksområde omkring dessa.

En tvingande nödvändighet är, om man skall nå ett effektivt resultat med egnahemsrörelsen, att en omläggning sker beträffande organisationen. Först och främst bör staten ikläda sig de ekonomiska riskerna, som möjligen kunna uppstå, och vidare vore det enligt min mening lämpligast, att egnahemsnämnderna valdes av landstingen, samt att varje kommun valde sina egnahemskommittéer, som sorterade under länsnämnderna, och dessa i sin tur under statens egnahemsstyrelse. Den ekonomiska förvaltningen borde skötas från en central för hela landet. Stora besparingar skulle ernås genom ett sådant förfarande.

Genom en sådan organisation blev det hela folket som valde funktionärer, och med all sannolikhet skulle sådana personer väljas som hade intresse för egnahemsbildandet.

Att den nuvarande formen för egnahemsverksamheten icke är tillfredsställande, torde bäst bevisas genom de framställningar som gång efter annan blivit gjorda till riksdagen, och vidare det bemyndigande som Kungl. Maj:t den 4 december 1930 gav statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga för utarbetande av förslag till ökade möjligheter för mindre bemedlade personer att erhålla egna jordbruk. De sakkunnigas betänkande beträffande denna sak är till Kungl. Maj:t redan avlämnat, (Statens offentliga utredningar 1932: 33).

Vid granskningen av detta betänkande torde det klart framgå, att det bliver en egnahemsrörelse nr 2, med icke ringa samröre med den redan befintliga. Man finner dock, att organisationen i det nya förslaget beträffande det lokala arbetet bliver, om genomfört, vida förnuftigare än det system som nu tillämpas.

Kan det nu anses nödvändigt eller ens lämpligt att från statens sida bedriva två varandra så likartade rörelser, båda gående ut på att skaffa jordbrukarhem av varierande storlek åt sådana som ha svag ekonomi, men som anses förtjänta av det allmännas hjälp. Ur Sociala jordutredningens motivering framgår, att de som skulle ifrågakomma till erhållande av lån till arbetarsmåbruk skulle praktiskt taget vara medellösa. Kommittén vill således göra gällande, att den vanliga egnahemslånerörelsen icke vore lämplig för denna kategori, vilket framgår av följande uttalande: "Det är således ej ägnat att förväna, att försök, som gjorts att med anlitande av egnahemslånevägen bereda

medellösa eller så gott som medellösa personer egna jordbruk genom att ersätta deras brist på eget kapital med kredit beviljad av jordförsäljaren eller annan långgivare, i stor utsträckning lett till missräkning både för långgivarna och egnahemsägarna.”

Den omständigheten, att två kategorier äga söka jordbruksegnahemslån — den ena medellös och den andra mindre bemedlad — torde knappast motivera, som jag ovan anført, nödvändigheten av att hålla två dyrbara organisationer. Då kunde man ju med större skäl anföra nödvändigheten av att hålla ytterligare en organisation för låneförmedlingen av bostadsegnahemmen.

Kommittén för den sociala jordutredningen har som ovan sagts framlagt ett vida bättre förslag till grunder för arbetarsmåbrukslåneverksamheten än de som nu gälla för egnahemslånerörelsen. Förslaget om att staten svarar i stort sett för uppkomna risker och förslag till kommunala nämnder är praktiskt och måste gillas. När nu dessa kommunnämnder skola väljas efter den allmänna rösträttens principer, varför är det inte då lika angeläget, att länsnämnderna väljas enligt samma grunder? Om så skall ske, måste landstingen välja och följaktligen nämnderna sortera under landstingen. Vidare en egnahemsstyrelse — vald av riksdagen — vilken styrelse borde äga befogenhet såsom klagoinstans. Med en sådan organisation stod man väl rustad för bedrivande av egnahemsverksamheten efter lämpliga grunder, vilket måste vara av allra största betydelse.

Inte torde det möta oöverstigliga svårigheter att avfatta och tillämpa allmänna grunder för bedrivande av en egnahemsrörelse som medgiver utlämnande av lån åt personer i olika ekonomisk ställning. Premielån torde kunna användas med fördel i utjämnande syfte. Att använda två organisationer för samma syfte torde vara fullständigt omotiverat.

I anledning av det anförda hemställer jag,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t skyndsammast låter utreda frågan om ändrade grunder beträffande organisationen för den statsunderstödda egnahemslåneverksamheten, i enlighet med ovan uttalade förslag, samt att jämväl den föreslagna arbetarsmåbrukslåneverksamheten tages med till omprövning i syfte, att om denna verksamhet bliver beslutad båda dessa närstående grenar av egnahemsverksamheten sammanföras såtillvida, att båda handhavas av samma organisation och gemensam centralförvaltning.

Stockholm den 21 januari 1933.

Oscar Osberg.

